

SIRR-I CUMA

**ELL HACC
HÜSEYİN VEDAD**

İstanbul
2013

S I R R - I C U M A

E L L H A C C
H Ü S E Y İ N V E D A D

Editör: Şafak TUNÇ **Redakte/Tashih:** Hızır ERCAN

Baskı Tarihi

Zilhicce 1434 / Ekim 2013

İletişim

Web: <http://huvallahu.com>

e-mail: ellhuve@hotmail.com

Basım Yeri:

Seçil Ofset Matbaacılık

ve Ambalaj Sanayi Ltd. Şti.

Tel: (90) 212-629 06 15 pbx

ISBN

978-605-64367-0-3

İÇİNDEKİLER

DİBÂCE.....	1-5
CUMA HAKKINDAKİ ÂYET-İ KERİMELEK.....	7-8
CUMA HAKKINDAKİ HADİS-İ ŞERİFLER.....	9-11
CUMA HAKKINDA ULEMA-İ RÜSUM'UN GÖRÜŞLERİ.....	13-14
CUMA'NIN MANEVÎ MÂNÂSİ.....	15-30
CUMA'NIN AHİRETTEKİ MÂNÂSİ.....	31-35
CUMA'NIN DİĞER HUSUSİYETLERİ.....	37-44
CAMİLER İSLÂM'I TEMSİL EDER.....	45-49
ZAMANIMIZA HİTAP EDEN BİR CAMİİ PROJESİ.....	51-61
HATİME.....	63-65
HABİBULLAH CAMİİ KOMPLEKSİ PROJE RESİMLERİ.....	

DÎBÂCE

B i s m i l l a h i r r a h m a n i r r a h i m

Din konusu yaratana ait bir hususiyet arz etmektedir. Din, Allah'ın kullarından kendisini nasıl tanımasını gerektiğini ifade eden arzudur. Mühim olan insan idrak ve anlayışlarına göre değil, Allah'ın din arzusuna göre bir araya gelmektir. Ancak o zaman Allah'ın düsturuna uyulmuş olunur.

Kur'an'da: “**Muhakkak ki Allah indinde din İslâm'dır**” (3/19) buyrulmuştur.

Allah birdir, O'nun dini de birdir. Hz. Âdem'den Sevgili Efendimize kadar gelen bütün peygamberler, hakîkatte sadece bir dini, “**Allah Dini**”ni va'z etmişlerdir. Hatemen Nebiyyin olan Sevgili Efendimizin zuhuru ile Allah'ımızın **DİN** arzusu ikmal olunmuş ve dinin hakîkati idrak edilerek kemâl bulmuştur.

Nitekim Maide sûresi 3. âyetinde:

“Bugün size dininizi ikmal ettim, üzerinize nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslâm'a razı oldum,” buyrulmaktadır.

İslâm demek Allah'a teslim olarak selamet bulmak

SIRR-I CUMA

ve Allah'ın tevhidinde toplanmak demektir. Bütün varlıklar gibi **KUL** ismi de **HÜVE**'den neşet etmiştir.

Cuma namazı ise, ikmal edilen ve adı "**İslâm**" olan Allah dininin bütün dünya insanlarına bir lütuf olarak verilmesi ile Allah'ın bu lütfünün kabul ve tasdik edilmesinden dolayı duyulan sevincin kutlanmasıdır.

Peygamberimiz; "**Ben güzel ahlâkı tamamlamak için irsal olundum**" (*Muvatta, Hüsnü'l-Hulk, 8; Ahmed b. Hanbel, 2/381*) buyurmuşlardır. Cuma, insanlara **İslam Dini**'nin lütfedilmesinin bayramıdır. Allah'ın bizlere olan lütfunun kutlanmasıdır. Seviniyoruz (çünkü) Allah'ın affına ve lütfuna seviniyoruz. Bayram yapıyoruz, Allah'ın bu lütfunu sevinçle karşılıyoruz.

Bütün varlıklar kendi makamlarında Allah için zikirlerini eda ederler, Allah'ımızın Kur'an'da işaret buyurmuş olduğu cuma gününü sadece dünyevi bir vazife olarak görmemek gerekir.

İbadethâneler Allah'ı bilip tanımak, Allah'a yönelmek için gidilen mekânlardır. Mühim olan Allah'ın istediği imandır.

Cuma; toplamak anlamında "**cem**" kökünden gelmektedir. Allah'ımız; "**Cuma günü namaz için çağrıldığınızda alış-verişi bırakın Allah zikrine koşun**"

(62/9) buyurmaktadır. Allah'ın nizamının tatbikatı, düsturu olarak cuma namazı kılıyoruz, bu Allah'ın insanlar için çizdiği bir hattır.

İlk cuma namazı Hicret esnasında farz kılınmış ve Peygamberimiz de **Kubâ'**dan (müslümanların hicretten sonra **Medine** yakınlarında yaptıkları ilk mescidin bulunduğu belde) ayrıldıktan sonra **Benî Sâlim Yurdu'**nda, öğle vaktinde, cuma olması üzerine **Ranûna Vadisi'**nde kıldırmıştır. Cuma namazı farz namazlardan olup, cuma günü öğle namazı vaktinde cemaat ile kılınır.

Beş vakit namazlar farz namazlardır. Farz olmasına rağmen cemaatle de, yalnız da kılınabilir. Ancak farz olan cuma namazı ve vacip olan bayram namazı cemaat ile kılınır.

Cuma namazı, Rabbimizin kulların terakkisi için lütfetmiş olduğu bir rahmeti olup erkeklere tahsis edilmiştir ve o terakki için hangi hâl ve hareket içinde olmak icap eder, onu bilmek lazımdır. Hanımlara daha başka hususiyetler ve vazifeler lütfedildiği için hanımlar cuma namazının farzietinden muaf tutulmuşlardır.

İnsanlar makam olarak ileri terakki edebilir, ama neticede insandır. Her insan, Allah'ın buyurduğu şekilde çalışırsa terakki eder ve o zaman da bütün varlıkları Allah'ın bir tecellisi olarak görür.

SIRR-I CUMA

İlk defa ilâhî âlemde, bütün ruhlar; “**Sen bizim Rabbimizsin**” ikrarında bulundular. Cuma namazı aynı zamanda bu konuyu bir hatırlatmadır ki, ilâhî âleme intikalde Rabbimizin; “**Ben sizin Rabbiniz değil miydim**” hitabına işaret eder.

İlâhî âleme intikalde de cuma, Allah’ın kullarına olan namütenahi lutuflarının şükrünü eda etmek için kutlanacaktır. Cuma, Allah’ın bu lutfunu işaret eden bir kelimedir.

Pirimiz Hz. Abdülkadir Geylânî’nin, cuma bayramını işaret eden bir anlatımı var, ancak cuma kelimesi geçmez de, Allah’a şükreden bir kuldan bahseder. Cennetteki o cem gününde o kul, Peygamberleri ve velileri görür, tebrikleşirler ve evine döner. Ailesi, “**ne güzel nurlanmışsın**” derler, o nurdan ailesine de lütfedilir.

Bizler de cumanın hakiki âlemdeki manasının dünyadaki yansıması olarak cuma namazını kılıyoruz.

İSLÂM'DA ESAS KABUL EDİLEN NİYETLER

İslâm’da “**Niyet**” esas olarak kabul edilir. Niyet, Allah’ımızın o arzu ve fikriyatını kabul etmektir.

Kelime-i Şahadet: Allah’a ait olan ve O’nun lütfetmiş olduğu ilham ve beyanları aynen kabul et-

mek, Allah'ın birlik, beraberlik ve tevhidini zikretmektir.

Namaz: Her an Allah'ı zikretmektir.

Oruç: Allah rızası için sevdiği şeylerden feragat etmektir.

Zekât: Allah'ımızın bize lütfetmiş olduğu bu vücûdun Allah'a ait olduğunu ikrar etmektir.

Hacc: Aynı zamanda yakınlık bulmuş "**Kalb-i Mümin Beytullah**" sırrına sahip bir gönlü ziyaret etmektir.

Bu anlayış ve idrak ile bu bilgilerin zahiri mânâlarını da tatbik etmek tabii olarak, en ileri rahmete müncer olur. Elbette ki, cuma'nın ve bu beş şartın mânâ ve hususiyetleri namütenahidir, kitabımızda sadece bazı hususiyetleri işaret edilmiştir.

Cuma ile ilgili olarak şimdiye kadar pekçok çalışma yapılmıştır. Biz bu kitapta cuma'nın hususiyede olan manevi yönlerini anlatmaya gayret edeceğiz. Cuma'nın sadece bu dünya yaşamı ile sınırlı bir tatbikat olmadığını ilâhî âlemi de iltizam eden bir hususiyet taşıdığını izah etmeye çalışacağız.

Huve't-tevfiku'r Refik
ELL HACC HÜSEYİN VEDAD

CUMA HAKKINDA ÂYET-İ KERİMELER

B i s m i l l a h i r r a h m a n i r r a h i m

Cuma namazı Kur'an'da bir kaç âyette belirtilmiştir. Toplanma anlamına da gelen cuma, aynı zamanda bir bayramdır.

Cuma (62)/9

"Ey iman edenler cuma günü namaz için nida olduğunda Allah'ın zikrine koşun, alış-verişi bırakın. Eğer bilerseniz, bu sizin için daha hayırlıdır."

Cuma (62)/10

"Namazı kılınca artık yeryüzüne yayılın Allah'ın fazlını arayın Allah'ı çok zikredin ki, felaha eresiniz."

Cuma (62)/11

"Bir ticaret ya da eğlence gördüklerinde ona doğru dağıldılar seni ayakta bıraktılar. De ki; "Allah'ın indinde olan eğlenceden de, ticaretten de hayırlıdır. Ve Allah rızık verenlerin en hayırlısıdır"

SIRR-I CUMA

İman edenlerin, cuma günü Allah zikrine koşmalarının talep edilmesinden murat, aynı zamanda Allah'ın rahmetine dönmeleri ve tevhide gelmeleridir.

Namazı eda ettikten sonra yeryüzüne yayılmak ve Allah'ın fazlını aramaktan murad ise, o zât-ı ilâhîyi her noktada müşahade etmek için gayret göstermektir. Bu meyanda dünya için ahireti terketmemek icap eder, zira ahiret dünyadan hayırlıdır. Hiçbir şey kişiyi ilâhî hakikatten alıkoymamalıdır. Dünya üzerinde Hz. Peygamberin varisi olan gönüller olduğu sürece, kişi onları tercih etmeli, dünyayı o gönüllerden üstün tutmamalıdır.

Cuma günü yapılacak ibadetler Rabbimizin açıldığı gönle atfen olmaktadır. Çünkü hadis-i şerifte; **“Kalbi Mümin Beytullah”** buyrulmuştur. Allah'ın fazlı, iyilik, fazilet ve erdemdir ki, elbette her müslüman bunu talep eder ve ister.

Her zamanda Allah'ın vazifeli kıldığı bir gönül noktası vardır. Bu iman, kurtuluşa vesiledir. Allah insanlara hayır arzu eylemiştir. Zamanın İmamı'na koşulmalıdır ki, zikir tamam olsun.

Zamanın İmamı, Âdem sırrına sahip olan gönüldür. O kimseyi bulmak ve kendisine mülâkî olmak icap eder. Böyle bir arayış ve talep de Allah'ımızın makbul tuttuğu bir haldir. Kişi, o zâtı şahsen bulamasa da Allah ec-rini lutfeder. Asıl olan Allah'ın böyle bir nizamı olduğuna iman etmektir.

CUMA HAKKINDA HADİS-İ ŞERİFLER

B i s m i l l a h i r r a h m a n i r r a h i m

Sevgili Efendimiz; "**Üzerine güneş doğan en hayırlı gün cuma günüdür. Âdem o gün yaratıldı, o gün cennete konuldu ve yine o gün cennetten çıkarıldı.**" buyurmuşlardır. (*Müslim, Cum'a 17, 18. Ayrıca bk. Tirmizî, Cum'a 1, 2; Nesâî, Cum'a 4, 45*)

Sevgili Efendimiz diğer bir hadis-i şeriflerinde ise; "**Bana günler sunuldu. Cuma gününü gördüm; onun güzelliği ve nuru hoşuma gitti. Orada siyah bir nokta şeklinde bir şey gördüm. "Bu nedir?" diye sordum. "Kıyamet onun içinde kopacaktır" dendi,**" buyurmuşlardır. (*Abdürrezzak San'ani, Musannef, III/256, no, 5559, 5560*)

Hadiste zikredilen, "**siyah bir nokta**" "**esfele safilin**" olsa gerekir. Yani İnkılâb-ı Kebir'in esfele safilinde kopacağı işaret edilmektedir.

"**Cuma**" isminin dünya yaşamındaki tatbikatı bellidir. Bu ismin tatbikatının âlem-i ilâhîde çok değişik olacağı da bir hakikattir. İlâhî âlemde cuma günü cemel-i ilâhînin rü'yet edilmesi ile ilgili bir hususiyettir ki, Allah'ımızın görülmesi manasına değil "**tecilli etmesi**" olarak değerlendirilmelidir.

SIRR-I CUMA

H. Muhammed (s.a.v) in zuhurundan evvel günlerin kutsallığı ile ilgili değişik mülahazalar olmuştur. Gün kimseye ait değildir; gün Allah'a aittir. H. Muhammed (s.a.v) bunu ortaya koymuştur. Peygamberimizin günlerin hususiyetleri ile ilgili bildirdikleri, Allah'ımızın takdirleridir.

Câbir b. Abdullah'ın naklettiği bir hadis şöyledir:

"Allah'a ve âhiret gününe inananlara cuma namazı farzdır. Ancak yolcu, köle, çocuk, kadın ve hastalar bundan müstesnadır." (*Ebû Dâvud, I, 644, H. No: 1067; Dârakutnî, II, 3; Bağavî, Şerhu's-Sünne, I, 225*)

Tarik b. Şihab'dan rivayet edilen hadis-i şerif ise şöyledir: **"Cuma namazı, cemaat içinde bulunan her müslümanın üzerine, Allahü Teâla'nın bir hakkı olup, farzdır. Ancak bundan köleler, kadınlar, çocuklar ve hastalar müstesnadır"**. (*İbn-i Ebi Şeybe- El Musannef-Beyrut: ty (I.Basım) C: 2 Sh: 18, Ayrıca Sünen-i Dârakutni-Beyrut:1966 C:2 Sh: 3, imam-ı Beyhaki- Es Sünen'ül Kübra- C: 3 Sh: 283,*

Abdullah b.Amr ve Hasan-ı Basri'den rivayet edilen hadis-i şerifte ise; **"Şu dört zümreye cuma namazı farz değildir: Köle, hasta, misafir ve kadın"**. (*İmam-ı Mausili-El ihtiyar fi Ta'lilil Muhtar- tst: 1980 c:1 Sh: 82, Ayrıca tamam-ı Serahsi- a. g. e. C:2 Sh: 23.)*

Bu hadis-i şeriflerde “**kadın**” kelimesinin diğer kelimelerle beraber ifade edilmesi yanlış anlamalara sebebiyet vermesin. Peygamberimiz, kadın varlığını her zaman hususan zikretmiştir. Ancak hadisleri toplayanlar tarafından aynı konu ile ilgili hadisler bir araya getirildiği için kadın kelimesi diğer kelimelerle beraber yazılmıştır. Yoksa; ""**Bana dünyanızdan Nisa (kadınlar) ve güzel koku sevdirdi. Gözümün nuru ise namazda kılındı.**" buyuran Peygamberimiz konuşmaları esnasında kadın varlığını en kibar ve en güzel makamlarda ifade buyurmuşlardır.

CUMA HAKKINDA ULEMA-İ RÜSUM'UN GÖRÜŞLERİ

B i s m i l l a h i r r a h m a n i r r a h i m

Kadınların cuma, bayram ve cenaze namazı kılıp kılamayacağı ve bunların saflardaki durumu:

Diyanet Karar Tarihi: 22/01/1998.

Karar No: 4

*Cuma namazının farziyetiyle ilgili âyetin (Cum'a, 62/9) kadın ve erkekleri içeren umumi hükmü sünnetle tahsis edildiği için, cuma namazı ile sadece hür, mukim ve (cuma namazına katılmaya engel olacak derecede hasta ve yaşlı olmayan) sağlıklı erkek Müslümanlar mükelleftir. Nitekim ayetin umumi hükmünden hür, mukim ve sağlıklı olmayanlara da cuma namazının farz olduğu anlaşılmakta ise de, ayetin hükmü bu yönden de tahsis edilmiştir. Nitekim bir hadis-i şerifte; "**Hürriyetine sahip olmayan köle, kadın, çocuk ve hasta müstesna olmak üzere, cemaatle cuma namazı kılmak, her müslüman üzerinde vacip bir haktır.**" (Ebu Davud, Salat, 168, Hadis No:1067; Beyhâkı, III, 172) buyurulmuştur. Bu itibarla kadınlar cuma namazı ile yükümlü değildir. Cuma na-*

SIRR-I CUMA

mazının kadınlara farz olmadığı konusunda icma vardır. Asr-ı saadetten beri hiçbir İslam müçtehit ve alimi bunun aksini söylememiş, bütün İslam ülkelerinde, her dönemde uygulama da böylece devam ede gelmiştir.

Vakıa, cuma ve bayram namazları ile yükümlü olmadıkları halde kadınlar isterlerse bu namazlara katılabilirler. Bu takdirde, kendisine cuma namazı farz olmayan (mesela dinen misafir sayılan) bir kişinin cuma namazını kıldığında o günkü öğle namazını kılmasına gerek olmadığı gibi, cuma namazına katılan kadınların da ayrıca öğle namazını kılmaları gerekmez. Nitekim günümüzde beş vakit namazda ve özellikle teravihte olduğu gibi, gerek asr-ı saadette, gerek sonraki dönemlerde kadınlardan çok sayıda cuma ve bayram namazlarına katılanlar olmuştur. Ancak ne Hz. Peygamber (s.a.v) döneminde ne de müteakip asırlarda beş vakit namazla mükellef kadınların tamamının cuma ve bayram namazlarına katıldığı sabit değildir. Günümüzde de isteyen hanımların cami adabına uyarak camilerin kendilerine ayrılan bölümlerinde, cuma ve bayram namazı kılmalarında hiçbir sakınca yoktur.”

CUMA'NIN MANEVİ MÂNÂSİ

B i s m i l l a h i r r a h m a n i r r a h i m

Cuma gününün birçok manevî oluşların mer'iyete girdiği bir gün olduğu, cuma günü yapılan duaların kabul edileceği bildirilmiştir. Bu, o günün dua ile geçirilmesini ifade etmek için söylenmiştir. Tabii ki cuma günü özellikle Allah'a iman etmiş olan gönüllerin bir arada toplanarak Allah'a olan imanlarını ifade etmeleri açısından önemlidir.

CUMA, ALLAH'IN ARZUSUNDA VE İMAN NOKTASINDA CEM OLUNMASINI İŞARET EDER.

Allah ruhları yarattı ve **Kalû Belâ**'da onlardan beyat aldı. Ruhu erkek temsil eder.

İlk yaratılışta kadın, erkekten yaratılmıştır. Erkek, Allah'a beyat eder, kadın erkeğin bu makamına beyat eder.

Nasıl ki manevi âlemlerdeki manaların ve arzuların dünyadaki suretleri vardır. "**Bezm-i Elest**"teki **Kalû Belâ**" arzusunun dünyadaki sureti de cuma namazıdır.

Nasıl ki Allah, ruhlardan; "**Ben Rabbiniz değil miyim?**" diye beyat aldı. Cuma namazında da ilâhi

SIRR-I CUMA

imam, "**Ben sizin imamınız değil miyim?**" noktasında beyat alır. İmam, cemaat için dua ediyor. İmamın hutbesini Allah'ın Bezm-i Elest'teki arzusunun bir sureti olarak görmek gerekir. Bu bakımdan hutbede Allah'ın ilâhî nizamına çok dikkat etmelidir.

Rabbimiz "**Bezm-i Elest**'te bizlere; "**Ben Rabbimiz değil miyim?**" diye sormuştu. Arasat'ta ise, "**Lime-nil Mülkül Yevm/ Bugün mülk kimin,**" diye soracak. Kimse birşey söyleyemeyecek, sessizlik olacak, kimse birşey iddia edemeyecek. Yalnızca Allah konuşacak, "**Lillâhil Vahidil Kahhar - Kahredici üstünlüğe sahip olan bir Allah'ın,**" buyuracak.

İnananlar ise, bu ikrarı bugünden yapıyor; "**Sen bizim Rabbimizsin, bu vücut da senindir, senden başka Rab yoktur,**" diyor.

RUH VE NEFİS HUSUSİYETİ

Allah'ımız yaratılıştta bir erkek ve bir kadın yarattığına göre erkek ve kadın varlığını bir görmek gerekir. Ancak dünya tatbikatında erkeğe de kadına da farklı vazifeler verilmiştir. Bu vazifelere bakılarak erkek ve kadın hakkında yapılan değerlendirmeler eksik kalmaktadır. Çünkü dünya tatbikatı bitince cennet tatbikatında dünyadaki tatbikatlar ya olmayacak ya da çok farklı olabilecektir. Mesela dünya tatbikatında hanımlara eza veren durum-

lar, ya da çocuk doğurma gibi mecburiyetler cennette olmayacağına göre dünya tatbikatlarına bakılarak erkek ve kadın varlığının aslı hususları hakkında değerlendirme yapmak doğru olmasa gerekir.

Allah yaratılıştaki bir erkek ve bir kadın olarak yaratıldığına göre onları Allah nazarından bir görmek icap eder dünya tatbikatlarına göre kadın ve erkeği değerlendirmek doğru olmasa gerekir. O halde erkek ve kadın varlığını Allah'ımızın onları ilk yaratılıştaki arzusuna göre değerlendirmek icap etmektedir.

Çoğunlukla kadın ve erkek ayrı mütalaa ediliyor. Maneviyatta ise tevhid şarttır. Kadın ve erkek "**bir**" kabul edilir. Burada bahsedilen birlik, Allah'ımızın hitabına mazhar olan, meleklerin secde ettiği Âdem sırrını işaretler ki, o Âdem'de hem ruh hem de nefis vardı. O Âdem, Allah'ımızın arzusundaki "**tammiyeti**" ifade ediyordu.

Allah'ımızın yaratılış tertibinde ruhu temsil eden erkeğin ve nefsi temsil eden kadının bir araya gelmesi "**İNSAN**" varlığının tamma ermesindeki hususiyetleri işaret etmektedir. Ruh ve nefsin birlikte olmasındaki hikmet Allah'ımızın Musavvir arzusundan kaynaklanan İnsan varlığının kemalatı ile ilgili olsa gerekir. Bu idrakten uzaklaşarak tamamen cismaniyetin verdiği tatbikata göre kadın erkeği değerlendirmek, ilâhî arzu-yu gölgelemektir ki makbul olmasa gerekir.

SIRR-I CUMA

Kadın nefsi, erkek ruhu işaret eder. Esfele safilinde ruh ve nefiste en basit zevklerle tatmin vardır. İlâhî âlemde ise ruh nefsi, nefis ruhu arayacak ama bu çok ulvî seviyede olacaktır.

Bugün Hüve sırrı ile ikaz ediliyor ki, dünya anlayışında cennet en basit şekli ile idrak edilmeye çalışılmıştır. Yani dünya hayatı ve dünya şartları dikkate alınarak cennet hayatı tarif edilmeye teşebbüs edilmiştir. Ruhun ve nefsin açılmamış olan hususları ahirette açılacaktır. o halde cennet hayatının Hüve sırrı ile idrak edilmesi gerekir.

Hakikat makamından bakıldığında nefis (kadın) ruha (kocaya) tâbidir. Aynı ruhtan geldiğine göre hakikat makamında tek bir varlık vardır. Maneviyatta tevhid şarttır. Kadın ve erkek bir kabul edilir. Erkek ve kadın beraberliğinin hakikatinin ruh ve nefsin bir olması tevhide gelmesi şeklinde düşünmelidir.

Cuma namazı erkeğe tahsis edilmiştir. Kadına farz değildir. Çünkü erkek Âdem'i temsil eder. Âdem'de hem ruh hem nefis vardır. Kadının kocası ile olan birlikteliği onun bir noktada toplanması demektir. Allah'ımız; "**Ben ruhları yarattım onlara hitap edeceğim**" buyurmaktadır. Erkekte ruh ağırlıktadır.

Ruha olan hitab-ı ilâhîyeden o ruha tâbi olan nefis yani kadın da nasibini alır. Kadın nefsin asliyeti olarak

kocasına tâbi oluyorsa ne güzeldir. Bir hadis-i şerifte; **“İnsanın insana secde etmesi uygun olsaydı, kadının kocasına secde etmesini emrederdim.** [Tirmizî] buyrulmuştur.

Buradaki secde kelimesinden murat nefsin ruha tâbiyeti şeklinde anlaşılmalıdır. Yoksa tatbikat olarak kadınların erkeklere secde etmeleri şeklinde anlaşılmamalıdır.

Hz. Ahmed Süreyya Emin bir varidatlarında:

***“Kim bildi eşin kıymetini buldu saâdet
Kim bilmedi başın kese şimşir-i celâdet
Boş söz demede sanma Süreyya-yı Celâli
Dönmez geri her hangi bir emretse iradât
Kim gezdire can içre ebed fer’i kerimin
Yâhud ki perestiş ile bûs eylese pâyin
Bilsin âna billah eremez mevt-i tabii
Münfekk olamaz andan ebed neşe-i vuslat
Zevc ile zevce yekdiğere Adem ü Havva
Layık mı ânı bilmemek insan için amma
Bir öylece birleştirivir ten ile cânı
Yâhu ne imiş anlayasın sırr-ı hakikat”***

Maneviyatta, kocası manevi olmayan kadın ilâhî âleme intikalde manevi anlamda Mürşid’i ile mütalaa edilir. Ruhi evlat da böyledir. Mürşidin manevi evlatları kendi cismani evlatlarından ileridir. Buradaki manevi ha-

SIRR-I CUMA

kikat; **“Her insan topluluğunu imamları ile davet edeceğiz”** (İsrâ 71) emridir.

Sevgili Efendimiz imanlı kadınlar ile evlenilmesini tavsiye buyurmuşlardır. Aksi halde eşler birbirlerini temsil edemez. İmanlı kadınlar ile evlenilmesi hem dinimize itaati hem de kadının kocaya tâbiyetini gösterir. Cuma namazı hususunda da bu ana fikri esas almak icap eder.

Cuma kelime manası olarak cem olmak anlamı da taşır. Bir manada ruh ve nefsin birleşmesi, cem olmasıdır. Yani ruhu temsil eden erkeğin ve nefsi temsil eden kadının cem olması manasını da işaret eder. Nitekim bir hadis-i şerifte; **“Peygamberler cuma günü evlenmişlerdir”** buyrulmuştur.

Evlilik gerek erkek gerekse kadın için bir idrak meselesidir. O idrakte olan selâmettedir. Burada erkek veye kadın hükümranlılığı söz konusu değildir. Allah’ın bu nizamını kabul etmeleri onlar için kurtuluştur.

Cuma namazı, ruhu temsil eden erkeğe tahsis edilmiştir. Manevi yönden bakıldığında ilk yaratılışta Havva’nın yasak ağaca yaklaştığı ve Âdem’i de çektiği düşünüldüğünde, nefis makamında şaşma olabilir; o halde Cuma ruhu temsil eden erkeğe hasredilmiştir; bu bakımdan ruhun ve nefsin terakkisi için muheddesundan bir gönül ile buluşup manevi bilgi almalıdır.

Cumadan sonra müslümanlar musafaha ederler. Aile reisi evine dönünce hanımı onu tebrik eder. Allah, hanımına da aynı sevap ve ecri lütfeder. Ruhü temsil eden erkek Allah'a biat eder. Erkeğin nefsi mesabesinde olan kadın da erkeğine biat ile cuma biatı kabul edilir. Böylece hakikat anlamı ile '**ruh**' ve '**nefis**' Allah'a biat etmiş olurlar. Bu, daha ileri bir terakki ve güzelliştir.

Hanımların beylerine olan bağlılıkları ve muhabbetleri, beylerin cuma ve bayram namazı gibi ibadetlerinin sevabından ve feyizlerinden hanımlarının da istifade etmelerine vesile olmaktadır.

Kadının kocasına biat etmemesi kadın için bir eksikliktir. Zaten Allah'ımız hanımların dünyevi meşakkâtlelerinin çokluğundan, onlara eza veren durumlarından dolayı birçok ibadetlerden onları muaf tutmuştur. Kadınların bazı vazifelerden muaf tutulması kadınların eksikliğini değil, Allah'ımızın hanımlara olan namütenahi rahmetini göstermektedir.

Allah'ın bu rahmeti varken kadını zorlamak makbul olmasa gerekir. Kadını muaf tutan Allah'ımızın bu sözüne hâşa iman yok mudur ki bu konu zorlanıyor?

Bu gibi mülahazaları bırakmak ve Allah'ın lütfetiğine uymak ve rahmete müncer olmaya bakmak icap eder.

SIRR-I CUMA

Bakara sûresi 228. âyetinde;

"...Ve rical (erkekler) onlar (kadınlar) üzerinde bir derecedir..." buyrulmaktadır.

Erkek ruhu, kadın nefsi temsil etmektedir. Nihayetinde birisinin liderlik yapması icap edecektir ve bu da ruhu temsil eden erkek olarak seçilmiştir.

Allah'ımızın Hz. Âdem'e ruhundan üflediği (*Hicr 29*) ve varlıkların ruh ile meydana geldiği ve ruh ile kaim oldukları aşikârdır. O halde Allah'ın ruh tatbikatında bir hususiyet vardır. Ruh hiçbir zaman kişiyi yanlış yola sevk etmez, ancak nefiste bu ilham vardır. Hz. Âdem şecereye kendisi yaklaşmadı, Hz. Havva validemiz kendisini sevketti. Yani ruhun nefse tâbi olması hayra vesile olmadı. Nefsin ruha tâbi olması her ikisinin de hayrınadır.

Allah'ımızın nefsin ruha tâbi olmasını istemesi hayra matuf olmaktadır. Onun için aile reisi erkek olmaktadır.

Rabbimiz yaşam ile ilgili olarak kadına büyük bir ikram yapmıştır. Kadın, Rabbimiz tarafından Âdem'e yardımcı olarak halkedilmiştir. Adem'e Havva'nın verilmesinden murat, Adem ile Havva'nın birbirleri ile huzur bulmaları ve birbirlerine yardımcı olmalarıdır.

Ruhun nefisle birleşmesi tam tevhide gelmesidir ki, bu insana huzur verir. Onun için Rabbimiz erkeğe ve kadına evliliği farz kılmıştır. Çünkü kadın ve erkeğin huzur alması ve sakinet bulmaları evlilik tatbikatı ile olmaktadır.

Kadına verilen lütuflardan en önemlisi aile konusundadır. Aile yaşamında kadına büyük bir vazife verilmiştir. Kadın ailesinin ve çocuklarının tertip ve düzeni ile ilgili olarak pek çok vazife yüklenmiştir. Kadına bu çalışmalarının karşılığı olarak büyük bir rahmet lütfedilmiştir.

HUTBE RABBİMİZİN İNSANLARA BİR TEBLİĞİDİR.

Din ve maneviyat konusunda ilk günden beri menfi anlamda da uğraşıldığı bilinmektedir. Ancak son zamanlarda biraz daha fazla uğraşıldığı görülmektedir. Önceleri oruç, zekât ve kurban ile uğraşılırken şimdi de "**Cuma Namazı**" ile ilgili konuşmalar görülmektedir.

Dinimizde hutbe müslümanların birbirinden haberdar olmaları, din ve dünya için bir araya gelmeleri, dinî ve dünyevî meseleleri kendi aralarında halletmeleri için cumhurun cem olması şeklinde ifade edilmiştir. Ancak manevi anlamda, Allah'ımızın arzuyu ilâhîsinin Rabbimizin yakınlık verdiği ve rahmet lütfettiği gönül tarafından insanlara lütfedilmesidir.

SIRR-I CUMA

Ayrıca hutbe, ilâhî emirleri ve yasakları cemaate hatırlatmaktır. Cuma günü ve bayram namazlarında hutbe İslam halifesi veya müslümanların emiri yani devlet başkanı adına okutulur.

Sevgili Efendimizden evvel cuma hutbesi yoktu. Cuma hutbesi, Allah'ımızın Efendimiz ile tatbikata koymuş olduğu bir rahmet-i ilâhiyedir. Hutbe hakikat manası olarak, Sevgili Efendimizin miraçta Rabbimizle yapmış olduğu sohbet-i ilâhiyedir.

Allah'ımızın kendi arzusundan zuhur eden bütün âlemler, yine Rabbimizin arzu ve rahmeti ile terakki etmektedir. Bu hakikate ermiş ve **Reis-ü'l Mürşidîn** olmuş velinin bu tatbikatı da hutbe-i ilâhiyedir.

Hutbe, Hüve'nin hususiyetini ve ilâhî hakikatlerini açmak için Allah'ımızın tayin etmiş olduğu ilâhî imam tarafından bütün gönüllere hitaptır ki, o imamın hutbesini kabul etmek ve Allah'ın o zamandaki şeriatına uymak, Âdemlik sırrını tasdiktir.

Bugün hutbe okunması konusunda camilerin tek bir merkeze bağlanması, mecazi anlamda ilâhî gönle bağlanmanın bir remzi olsa gerekir. Hutbe, ilâhî nizamı ve rahmeti anlatır ki, bunları Efendimizin hutbelerinde görmek mümkündür.

Cuma namazı, bir anlamda, ahirette müminlerin

Rabbimizin huzurunda toplanmasını ve Rabbimizin ilâhî hitabının tecelli etmesini remzeder. Cuma ezanı ve namazı, Allah'ımızın varlıkları yarattıktan sonra onları kendi huzurunda cem edip toplamasının ve onlara ilâhî hitabını bildirmesinin temsili bir tatbikatı olsa gerekir. Böylelikle bütün varlıklar tevhidin hakikat manasını idrak ederler. Bu tatbikatlar Din-i İslâm'ın hakikat dini olduğunun işaretidir.

Müslümanlar cuma günü cuma namazını o ilâhî cem gününe muzaf olarak tatbik ederler. Hutbe, bu hususta Allah'ın insanlara hitabını remzeder. Hutbe bu manada Allah'ın kulları ile sohbetidir. Elbette bu tebliğ, Allah'ımızın arzu buyurduğu gönüller vasıtası ile insanlara intikal ettirilir. Onun için hutbenin manevî yetkili gönüller tarafından veya ilâhî halifenin tayin edeceği gönüller tarafından okunması ilâhî arzuya daha uygundur.

Nitekim Bursa Ulu Camii açılışında **Emir Sultan** hutbeyi okumak için zamanın sahibi olan **Somuncu Baba**'yı davet etmiştir.

Cuma hutbesi, bizi yaratan ilâhî kudretin kendi ilâhî arzusundan isimlendirerek teşkilatlandırdığı varlıklara, bütün âlemlerde mer'iyette olan yaşamın nasıl olması icap ettiğini, yani kendi arzu buyurduğu şekilde hareket edilmesini istemesini anlatan bir talimat anlamını da taşır.

SIRR-I CUMA

Bu, Allah'ın bizlere lütfetmiş olduğu bir ikram-ı ilâhîdir. Onun için bu vazife, ilâhî imamlar ile yani Rab-bimizin o gün için ilâhî ilham ve beyanlarını indirdiği ilâhî gönül vasıtası ile insanlara intikal eder ki, bu zât Zamanın İnsan-ı Kâmil'idir.

Nitekim; **“Her insan topluluğunu imamları ile davet edeceğiz”** (İsrâ 71) ayeti bu hakikati de işaret etmektedir.

Eğer zamanın yegânesi olan ilâhî imama uyulur ise kurtulmuşlardan olunur. Zamanın Sahibi olan ilâhî imamın vazifesi, Allah'ımızın bildirmiş olduğu ilhamlar çerçevesinde dünya içinde ve âlemlerde cereyan eden olayları Allah'ın arzu ettiği şekilde yorumlamasıdır.

Kim Allah'ın işaret etmiş olduğu ilâhî imama uyar-sa, Allah'ın arzu ve talimatını yerine getirmiş olur. O imamlar dünya içinde zuhur eden olayları Allah'ın arzusuna göre yorumlar, bilgi verir ve anlatır. Bu, zahiren görünmesidir.

Batınen görünmesi ise; Allah'ın, o gönülden bütün âlemlere mesajını vermesidir. Bu mesaj ve talimat her zaman için mevcuttur ve bu mesaj, manevi alanda ve manada tatbik edildiği gibi onun bir yansıması olarak da her cuma o hakikatin zahir bir tatbikatını bizler yapmaktayız.

Esasta her cuma namazı, Allah'ımızın yaratmış olduğu varlıklara olan ilâhî tecellisini zuhura getirmesinin idrakinin sembolik bir şekilde görünmesidir. Cuma hutbesi, Allah'ımızın insan gönüllerine indirmiş olduğu ilâhî beyanları ifade eden zahirî bir tatbikattır ki, hiçbir varlığa bağlı olmayan, yalnız Allah'a tâbi olan gönüller için cuma namazı farz olup, esir olan ve başka memleketlerin işgali altında olan müslümanlar cuma namazı kılmazlar. Müslüman bir kişi cuma namazına gidiyor ve cuma namazının hususiyetini tasdik ederek ikrar ediyorsa hürdür.

Hutbe, Rabbimizin insanlara bir tebliğidir. Elbette bu tebliği arzu buyurduğu gönüller vasıtası ile insanlara intikal ettirir. Hutbe, bir zikir ve mev'izadır. **Mev'iza**; Bir topluluğa veya kimseye kalbini yumuşatacak ve iyiliğe sevkedecek surette hakikatları ders vermek demektir.

Cuma günü, Rabbimiz ile buluşmak en büyük bayramdır. Onun için; **"kıyamet de bir cuma"dır /cem olma günüdür"** buyrulmuştur. Çünkü o gün kullar Allah ile buluşur.

Âl-i İmrân sûresi 9. âyetinde;

"Rabbimiz muhakkak ki halkı kendinden hiç kuşku olmayan bir günde cem eyleyeceksin." Muhakkak ki Allah vaadinden hilâf eylemez" buyrulmaktadır.

SIRR-I CUMA

Sur-u İsrâfil'in Sur'u da emr-i ilâhîye bir çağrı değil midir? O, ilâhi daveti ifade etmektedir.

Cuma namazında hutbeden hemen önce okunan ezan, cuma ezanıdır. O ezan Hakka davettir. Ezandan sonra imam hutbe okur, yani ilâhî imamın sohbeti esastır. Bu sohbet Hakkın sohbetine işarettir. Yani Rabbin kulları ile olan sohbetine bir remiz olarak işaret buyrulmuştur. Bu yüzden hutbede "**Kur'an**" okumak esastır.

Allah'ımız Bezm-i Elest'te, bütün ruhları yarattıktan sonra buyurdu ki, "**Ben sizin Rabbiniz değil miyim? (Onlar da), Evet (buna) şahit olduk, dediler.**"
(Araf 172)

Ruhlar daha sonra dünyaya indirildi, Rabbimiz bu ahdi unutturmamak için peygamberimizi irsal eyledi ve Cuma namazını tahsis buyurdu.

Allah'ımız Hz. Peygamberimiz ile Allah dinini kemâle erdirdikten sonra ikmal olunan Allah inancının en doğru ve tam olarak ikrarının yapılması için Bezm-i Elest'teki şahitliğin bir ifadesi olarak cuma namazını farz kılmıştır.

Niye Allah'ımız cuma'yı müslümanlara tahsis buyurdu? Çünkü müslüman olmuş bir insan Allah'ımızın büyük toplantısına iştirak etme hakkı kazanmış olur. An-

cak bugün Allah'ımızın bu büyük rahmetine ermiş olan insanlar, Allah tarafından geçerliliği ve tatbikatı ortadan kaldırılmış bir inanç ile din birliği yapmak istiyor! Geçmiş peygamberleri zamanında inanmış olanlar müstesna olmak üzere bugün tamamen yozlaştırılmış ve insan fikirlerine dayanan anlayışla birlik yapmaya kalkmak gafletten başka bir şey değildir.

Cuma günü diğer inanç gruplarından farklı olarak yalnızca müslümanlar ibadet için toplanırlar. Allah'a inanan ve ilâhî tertibini takip eden gönüller bir araya gelir ve Allah'ı zikrederler. Dolayısı ile bu zikri yapanlar, "**Bezmi Elest**"teki ahdine sadık olurlar. Bu dünya hayatı nihayete erdikten sonra, Rabbimiz bütün insanları toplayacak ve; "**Siz dünyaya indirilmiştiniz, ben sizin Rabbinizim, bu hitabımı da Bezmi Elest'te kabul etmiştiniz, sizi uyarmak üzere, hata işlemeyin, imanınızda bir eksiklik yapmayın diye, doğru yolu gösteren peygamberler yolladım, fakat pek çoğunuz elçilerime inanmadınız, şimdi huzurundasınız, ben de size soracağım, sizin Rabbiniz değil miydim? İman ve itaat hususunda söz vermiştiniz, ama inanmadınız...itaat etmediniz... benim sözümü niye dinlemediniz? İnansaydınız benim dediklerimi yapardınız, yapmadığınıza göre kesin olarak inanmadınız...**"

SIRR-I CUMA

Cuma namazında imam Kur'an okur. Hangi mezhepten ve meşrepten olursa olsun müslümanlar tam bir birlik ve bütünlük içinde olarak Allah'ımızın emrine uymuş olurlar. Onun için cuma namazı İslam'ın birleştirici yönünü de temsil etmektedir.

Bugün bu konular ve hususiyetler tezekkür edileceğine cuma namazının ve hutbenin ruhaniyeti ve irfaniyeti ile alakadar olmayan şekil ve suret ile ilgili, teferruat sayılabilecek konular daha ön planda tutulmaktadır.

Cuma gün olarak mı özeldir yoksa Rabbimiz o güne rağbet ettiği için mi bir mana ve hususiyet taşımaktadır.

Madde ve isimler tabu edilmemelidir. Çünkü madde dünyaya aittir. Bütün bu hususiyetler Rabbi doğru bilip tanımak içindir. Mabud ancak **HÜVE**'dir.

CUMA'NIN AHİRETTEKİ MÂNÂSİ

B i s m i l l a h i r r a h m a n i r r a h i m

Hz.Pirimiz Abdülkadir Geylâni bir menkıbesinde şöyle buyurur: “Cennete dâhil olan bir müslüman Allah'a hamd ü sena eder. Ona; “Sen bu yolda hep Allah'a iltica ederek sabırla yürüdün ve hep Allah'a sığındın, Ben de sana bu ikramı lütfettim buyrulur”.

Cennetlerde yaşamaya başlar. Bakar ona köşkler vermişler, hanımlar vermişler. haysala almayacak güzel-likler... Sonra; "**cuma günü oldu Allah sizi toplan-tıya davet ediyor,**" diye haber gelir. Gayet güzel giyinir ve toplanılan yere gider, orada Peygamberimiz ve yakın-ları ve evliyaları ve makbullahi, birbirleriyle karşılaşıyor ve selamlaşıyorlar.

Sonra münadiler; "**herkes hazırlansın Allah tecelli edecek,**" diye seslenir. (“gelecek” denmiyor, “tecelli edecek” deniyor.) Herkese kendisinin girebileceği kadar bir hücre zuhur eder. Her kişi Rabbi ile başbaşa, Allah o an kullarına tecelli eder. Zaten her varlığın asliyet-i ilâhîyesi “**O**” değil mi

Bir müddet sonra o tecelliği kaldırıyor ve hücreler de kalkıyor. Birbirlerine bakıyorlar hepsinden namütena-hi nur zuhur ediyor.

SIRR-I CUMA

*Hepsi o nurlu halleriyle birbirlerine veda edip evlerine dönüyorlar. Evlerine geldiklerinde bütün ailesi yerlere kapanıyor. Ona; “**ne mutlu sana Allah sende tecelli etti**”, diyorlar.*

Ahirette cuma günü, Allah'ın her kuluna tecelli buyurması, o kulların kendilerinde Hakk'ı bulması demektir. Yani cem olmak, tevhide gelmek, Allah ile kulun "**bir**" olması anlamındadır. Nitekim velâyette "**cem makamı**" vardır. Yani kulun aslı olan Allah'ı bilmesi, kul olanın hakikatinin Allah olduğunun idrak edilmesidir. Bundan ileri olarak da "**cem ul cem**" makamı zuhur eder.

Allah'ımız ilâhî âlemde asliyeti ile bilinecek olan hakikat-i ilâhîyenin suretini bu dünyada tatbikata koymaktadır, buna dikkat etmek icap eder. Velâyet gönülleri, cennetlerdeki cuma tatbikatını daha dünya hayatında iken yaşarlar ve o güzelliklere ulaşırlar. Bu dünyada, Hakk'a yakınlık bulmuş ilâhî gönüllere namütenahi hususiyetler zuhur eder, nurları ve sırları vardır. Ancak onlar; "**Mahfuzun birahmetillah**" sırrındadırlar. Ruhânî olmayan kişilerin onları görmesi zordur.

Hz. Süreyya şöyle buyurmuşlardır;

"Baş gözüyle görünür olmaya asâr-ı kemâl,

ve diğer bir varidatlarında da;

Kalb gözün maliki canlarda görürler özümü,"

Baş gözü görmez onları, kalp gözü görür. Manevi-yatta evlad, nizam-ı ilâhîyi bilip öğrenmek isterse, iltica ettikçe O'na, maneviyat açıklanır ve güzellikler zuhur eder.

Cuma, özel bir gün ve zaman dilimi olarak Rabbimizin hususiyet verdiği bir gündür. Tabî ki, bunu "**Gün**" olarak bu dünya yaşamında değerlendiriyoruz. Ancak ilâhî âlemde zaman mefhumu daha değişik olduğuna göre, burada kastedilen ifadenin başka bir hususiyet taşıdığı aşikârdır.

İlâhi âlemde de cuma gününün , Allah'ın insana yani "**Kul**" olarak yarattığı varlığa lütfettiği namütenahi lütufların şükrünü eda etmek için kutlanacağı anlaşılmaktadır.

Cuma günü, ilâhî âlemde cemal-i ilâhinin rü'yet edilmesidir. Allah'ı görmek, onun tecellisini idrak etmek mânâsındadır.

İnsanların bir araya gelmesi Allah'ın kendisindeki "**an tecellisi**" ile ilgilidir.

"Hüve her yevm (gün) bir şendedir" (Rahman 29) buyrulduğuna göre Hüve'nin her yeni açılması ve lütfedeceği daha ileri ilm-i ilâhî ile ruhların terakkisi ilâhî

SIRR-I CUMA

âlemde de devam edecektir. Cuma bu hususiyetleri de işaret etmektedir.

Zaman mefhumu kalkarsa cuma günü nasıl değerlendirilecektir? O halde cuma ile Allah'ın kendisindeki o arzusunun zuhurunu kutluyoruz. Cuma, bütün varlıkları Allah'ın yaratmasındaki arzusunun meydana çıkmasıdır. Yani bütün varlıklar, Allah'tan zuhur etti. Cuma namazı bütün varlıkların Allah'ta cem olduklarını ikrar ve tasdik ederek kutlamasıdır. Cuma'nın hiss-i hususiyeti bunlardır.

Cuma'da Kur'an okunur. Her meşrep Kur'an'da birleşir. Tarikatlar, mezhepler, çeşitli anlayışlar cuma makamında birleşir. Allah bir olduğu için müslümanlar da onun tevhidinde birleşirler.

Cennet yaşamı tarif edilirken makbul olan aile hayatı da tarif edilmiş oluyor. Allah bizleri erkek ve kadın olarak yaratmış. Bunu, Allah'ın tertibi olarak kabul etmek lazımdır. Dünyadaki cuma ibadetini de cennetteki bu tecelli arzusunun bir tatbikatı olarak görmek gerekir.

Allah, Âdem'i kendi ruhundan lütfederek yarattı. Âdem nefisten yaratılmadı.

İnsan göçünce cenaze namazında ruhlar onu uğurlar. Ruhların onu ilâhi âleme uğurlaması vardır. İlâhi âleme intikalde ruha hangi nefis şehadet edebilir ki? İlâhi âleme intikalde Allah ruhları cem eyleyecektir.

İlâhi alemdeki toplantı, insanın her cuma terakki edeceğini gösteriyor. Allah için terakki ediyoruz. Onu öğreniyoruz. Ruhlar bir araya geliyor. Ruhların diğer ruhlarla olan münasebetindeki hususiyet daha ileri gidiyor. İnsanlar birbirlerine kendi tecellilerini ifade etmek suretiyle daha ileri terakki ediyorlar. Çünkü Allah'ımızın varlıklarındaki tecellilerini müşahade ediyoruz.

CUMA'NIN DİĞER HUSUSİYETLERİ

B i s m i l l a h i r r a h m a n i r r a h i m

CUMA NAMAZINI HÜR OLANLAR KILAR

Hür olmak, sadece Allah'a tâbi olmak, başka hiçbir kimsenin hükmü altında olmamak mânâsındadır. Bu idrak ve anlayışın kutlaması, cuma namazıdır. Bu husus sadece Allah'a tabi olmak gerektiğini ve başka hiç kimsenin vesayeti ve hükmü altına girilemeyeceğini göstermektedir. Bu idrak ve anlayışın kutlanması cuma'dır.

İnsanın manevi ve maddi olarak tercih ve karar verebilmesi için hür olması icap eder. Onun için de İslâm insanların manevî kararlarını verebilmesi için hür olmasını şart koşmuştur. Bu bakımdan İslâm'da kölelik kesinlikle kabul edilmez. O yüzden İslam şeriatının en mühim hususiyet ve şartlarından olan cuma namazı hür insanlara verilmiştir.

Ancak hür olanlar cuma namazı kılar. Peki, bu durumda devletler acaba ne kadar hürdür?... Hürriyet, kişilerin ve devletin muhtaciyet içinde olmamasıdır.

İşgal altında veya bir başka devletin tahakkümü altında olanlar cuma namazı kılamıyorlar. Neden? Çünkü tahakküm altında olmayan, hür olan insan kendi tercihiyi yapabilir.

SIRR-I CUMA

İnsanın hür olabilmesi için her şeyinin garanti altında olması lazımdır. Bu durumda korkusuzca ve fütursuzca kendine taraf tayin edebilir. Bir insan ölümlü olduğu müddetçe tabiyeti vardır. Kime tâbiyeti var ölüme... Ölüm olduğu müddetçe bir tarafı tercih edecektir. Peki, ölüm korkusu ortadan kalkarsa o zaman gerçek mümin ve inkârcı meydana çıkacaktır.

Zihnen (gönül olarak, bilgi olarak) hür olmak gerekir. Gerçek hürriyet, Allah'ı tanıyıp bilmekle olur. O hürriyet de ilâhî muhabbet ve bilgi sahibi olmakla olur. Buradaki hürriyet ilâhî ahlâk sahibi olmaktır. İlâhî ahlâk sahibi olup Allah'ı doğru bilip tasdik ettiniz ise hürriyet kazandınız demektir. Çünkü gerçek hürriyet, Allah ile beraber olduğunu bilmek ve hissetmektir.

Beşeri arzulardan kurtulup da ruhunu ve kalbini Allah'a bağlayan için hürdür, diyoruz. Hadis-i şerif'te "**Nefsini bilen, Rabbini bilir**" buyrulduğu için nefsinin bilen hürdür. Yoksa nefsinin tanımayan ancak nefsinin esiri olur.

Esasında evlilik de hürriyettir. "**Evlenirken din-dar kadınlar seçin,**" buyruluyor, çünkü kulluğunun idraki içinde olacaksın. Eşler birbirlerini hür iradeyle tasdik edecekler. Birbirini seven eşler Allah'ın kabulü içinde olacaklarından hürriyet kazanmış olurlar.

Karı koca hürdür çünkü Allah onları "**bir**" kabul

eder. Karı koca birbirlerine bağlıdır ama hürdür. Kadın kocanın bir parçasıdır ama kölesi değildir.

Hz.Pirimiz Abdülkadir-i Geylânî'inin hürriyeti tam hürriyettir. O'nun bir ismi de, "**Bazül Eşheb**"tir. "**Ben Rabbimin semâvatında sonsuz memnuniyet, sonsuz hürriyet ve sonsuz huzur içinde gulgûleler ve sevinç çığlıkları atarak seyreden bir Bâzü'l Eşheb'im**" buyuruyor. Çünkü Hakk'ı tam bilmiş, Hakk da O'na kendini tam bildirmiş, işte gerçek hürriyet budur.

Maneviyata gelip, bir zâta teslim olunca hürriyeti yok olacak zannediyor. Aksine orada sen hakiki hürriyeti bulursun. O zât ile gerçek hürriyete kavuşursun. Sen daha hürriyetin farkında değilsin. Yasin sûresinde; "**Uyun sizden hiçbir şey talep etmeden size doğruyu gösterene,**" (36/21) buyruluyor.

Hür olmak, Allah'tan başkasına kul olmamak konusudur. Burada ilâhî imam konusu ağırlık kazanmaktadır. Çünkü ilâhî imam kendine atfetmez, Allah'a atfeder. O, kendisine gelenleri Allah'a bağlar. Çünkü kendisini Allah'ta ifna etmiştir.

Bakıyorsun hürriyetten bahsedenler evini, ailesini bırakıyor kapıldığı birşeyin peşinden gidiyor. Sen hür değilsin, aksine bazı şeyleri kendine put etmişsin, kendini ona esir etmişsin. Demek ki, sen hayatını dünya heveslerine esir etmişsin.

SIRR-I CUMA

CUMA'NIN SİYASİ YÖNÜ

Sevgili Efendimiz Mekke'den Medine'ye hicret ettiklerinde ilk cuma namazını Medine yakınlarında kıldırmışlardır. Hz. Muhammed'in Allah dinini kemale erdirmesi ile din, gerçek vasfını bulmuş ve Allah dininin her türlü yanlış anlamalardan kurtulmuş olduğu vurgulanmıştır.

Kur'an-ı Kerîm'de geçmiş peygamberlerden bahsederken onların Allah dininde Müslümanlar oldukları bildirilmiştir. Müslüman demek, Allah'ın lütfettiği doğru bir iman sahibi olmak demektir.

Hac sûresi 78. âyetinde,

"Babanız İbrahim'in milleti... Hüve, Resûl üzerinize şahit olsun ve sizler de nas üzerine şahit olasınız diye, daha önce de bunda da sizleri Müslümanlar diye isimlendirdi ."

Bugün bazı devletler dini inançlara ve bilhassa İslâm'a karşıdır ve dinin kaldırılması için herşeyi yapmaktadırlar. Ancak tarihte Allah'ın dininden tamamen uzaklaşmış kavimlerin akıbeti meydandadır. **"Artık dolayın yeryüzünde de bakın nasıl olmuş akıbeti yalanlayanların"** (Â-i İmrân 137)

Bugün dünyada Allah dini olarak İslam görünmektedir. Diğer inançlar ise kendilerini tamamen yozlaştırmışlardır. Din, herhangi bir şeye inanmak değildir. Eski kavimler taş, toprağa tapmışlardır; bugün de yine rejimlere, heykellere tapanlar görülmektedir. Ancak İslam kelimesini Hz. Muhammed (s.a.v) ifade etmiştir. Burada dinin tamamlandığı ve yalnız Allah'a tapılması gerektiği bildirilmiştir.

Âl-i İmrân sûresi 19. âyetinde;

"İnne'ddiyne indallahilislâmü"

"Muhakkak ki Allah indinde din İslâm'dır." buyrulmaktadır.

O halde bu âyeti kabul etmemek Allah dinini inkâr etmek mânâsına gelir. Bu âyetin Sevgili Efendimiz'den sadır olmasının sebebi Allah dini olan İslâm'ın ikmal edildiğini ve Allah dininin kemâl mertebesinde Hz. Muhammed (s.a.v) ile ayan olduğu hakikatini işaretler. Nitekim Hz. Muhammed'in (s.a.v) "**Ben güzel ahlâkı tamamlamak için irsal olundum**" buyurması bu mânâyı da işaret etmektedir.

Cuma namazı ise ikmal edilen ve adı "**İslâm**" olan Allah dininin dünya insanlarına bir lütuf olarak verilmesi ile Allah'ın bu lütfunun kabul ve tasdik edilmesinden dolayı duyulan sevincin kutlanmasıdır.

SIRR-I CUMA

Bugün devletler, hürriyetlerini kazandıkları günleri bayram olarak kutlarken dinin asliyyetinin insan varlığına kazandırdığı hürriyetin kutlanmaması düşünülemez.

Cuma gününde Müslümanların bir araya gelerek siyasi görüşlerinin ifade edilmesi mümkündür. Camilerde, yani cem olma yerlerinde halkın nabzını tutmak mümkündür. İdareciler halkın düşünce ve niyetini daha doğru olarak ölçebilir.

Meclis her ne kadar halkı temsil etse de, milletvekillerinin çoğunluğu belli bir ekonomik ve sosyal çevreden gelmektedirler. Ekonomik ve sosyal ayrıcalıkları onların halkı tam manası ile temsil etmesini olanaklı kılmaktadır. Hâlbuki her kesimden insanlarla kaynaşmak lazımdır.

Allah'ın huzurunda yapılan konuşmalarda samimiyet ve iyi niyet esas olacaktır; çünkü şahid Allah'tır. İdareciler, halka verdikleri sözlerde daha dikkatli olacaktır.

Cuma namazının hikmetleri elbette sonsuzdur. Dünyevî ve manevi birçok anlamları vardır. Ancak burada dünyevî anlamlarının birinden bahsetmek yerinde olur:

Sultan Abdülmecid zamanı Girit Adası'nda **Hacı**

Baba ismi ile tanınan evliyadan bir zat varmış. Bir cuma vakti Hacı Baba cemaate, "**Bugün cuma namazı kılmazsınız, çünkü Padişahımız vefat etmiştir,**" diyerek kerametlerini izhar ile aynı zamanda cuma namazının bir hikmetini de beyan buyurmuşlardır.

Hakikaten, müslüman bir ülkede devlet başkanı olmadan cuma namazı kılınmaz. Çünkü devlet başkanının hali halkına yansır. Hayırlı bir devlet başkanı gelir, halk hayırsız bile olsa, hayır görür. Devlet başkanı hayırsız biridir, halk hayırlı da olsa dertten kurtulamaz. O halde devlet başkanının hayırlı bir kimse olması arzu edilir. Bir toplumun başındaki zât, o toplumu temsil eder.

Onun için başımıza hayırlı bir insan gelsin arzusu bundan kaynaklanmaktadır. Yani hayırlı bir rehber ve hayırlı bir yol gösterici. O halde dünyevî olsun, ruhanî olsun tâbi olacağımız kimseler hayırlı olmalıdır.

Bir Mürşid'e, bir ilâhî öğretmene gittiniz, el tutunuz. Bu sizin talebinizdir. Zahirdeki bu tatbikat hakikatte de kayda geçer. Bir kişi, "**el tuttuysa öyle yürüsün**" derler. Önce sağa sola çeşitli akıntılara kapılır ama sonra doğru yolunu buldururlar. Yolumuz; "**sabır, sebat, sadakat ve ısrar**" yoludur.

SIRR-I CUMA

TOPLUMSAL YÖN

Din ve maneviyatın oluşu Allah'ın bir arzusu olduğuna göre yaşam tatbikatını ona göre düşünmek yerinde olur.

Din konusu sadece tek yönlü düşünülüyor, hâlbuki madem ki âlemlerin yaratılması Allah'ın bir arzusudur, o zaman dinin herşey ile ilişkisi var demektir. Bu bakımdan dinin sosyal, toplumsal, ticari, siyasi, manevi pek çok yönleri de vardır. Tabî ki dinin ilâhî âlem ile ilgisi de vardır. Bunların hepsini cuma namazı kapsar.

Cuma, müslümanların Allah'ın huzurunda bir araya gelmeleridir. Müslümanların tanışması, birlik ve beraberlik içinde olmalarına vesiledir.

Cuma namazı, cemaat olarak kılınması icap eden bir namazdır. Cuma namazı gizli değil alenidir. Cuma cemaatinin çokluğu müslümanların kuvvetini göstermesi bakımından da önemlidir.

Nitekim Peygamberimizin; "**Evleniniz, çoğalınız, çünkü ben kıyamet gününde sizin çokluğunuzla iftihar edeceğim.**"(*Beyhakî, VII/81*) sözü vardır. Böylelikle bu namaz hayırlı pek çok hususiyeti ifa etmiş olmaktadır.

CAMİLER İSLAM'I TEMSİL EDER

B i s m i l l a h i r r a h m a n i r r a h i m

Peygamber'imizin; “**Bütün yeryüzü bana mes-cid kılındı**” sözü hükmünce müslümanlar temizliğe dik-kat ederek her yerde namaz kılabilirler, ancak dinin dire-ği olan namaz ibadetinin temsil mekanı camilerdir. Cami-lerde cemaatle kılınan namaz müslüman toplumunun bir-lik ve beraberliğini de temsil eder. Cenâb-ı Peygam-ber'imizin tatbikatı da böyle olmuştur. Medine'ye geldi-ğinde müslümanların istiklâlini ve beraberliğini temsil an-lamında mescidler yapılmıştır.

Allah, İslam ile din arzusunu tamamlamıştır. Sanki Allah dininden başka dinler varmış gibi çeşitli isimler altında ibadethaneler yapılmaktadır. Oysa Allah di-ninden başka din yoktur. Allah birdir, dini de nizamı da birdir.

Cuma günü sadece namaz kılmak mıdır? Elbette namaz da kılınır, ancak cuma'nın hususiyede pek çok mânâsı vardır. Siyasi, sosyal, ekonomik, insan münase-betleri vs. daha pek çok özellik taşımaktadır.

Cuma, sadece namaz kılmak değil, namaz ile bir-likte dünyevî hususları da ifade etmektir.

SIRR-I CUMA

Cuma davetini, hutbesini ve namazını Allah'ın huzuruna gelmek için yapılan bir tatbikat, Allah'ın huzurunda yapılan bir konuşma, bir söz verme, bir iyi niyet olarak ifade etmek icap eder.

Cuma hutbesinde Allah'ın huzurunda konuşuyoruz. O halde insanlar Allah'ın huzurunda olmanın bilinci ile fikirlerini düşüncelerini ve yaşamlarını daha dikkatli ifade ederler. Onun için müslümanlar cuma için camide toplanırlar.

Fakat burada enteresan bir konu var. Bugün dünyada demokrasi ile idare daha ağırlıktadır. Her ne kadar halk tarafından seçilmiş olsalar da mecliste ekonomik ve sosyal açıdan nispeten daha imtiyazlı bir topluluk karar veriyor. Ancak camide cem olma halini düşündüğümüz zaman her kesimden halk toplanıyor. Burada halkın nabzını da tutmak mümkündür. Çünkü halkın tercihlerini ve düşüncelerini camide özgürce ifade edebilmesi mümkündür. Tabiidir ki, camide, yani Allah'ın huzurunda yapılan konuşmalarda art düşünce olmamalıdır. Çünkü orada Allah'ın huzurunda, ilâhî kudretin huzurunda yapılan konuşmalar elbette insanların hayrına ve güzelliğine, toplumun hayrına olan ifadeler taşımalıdır. Yani orada insanlar menfi konuşmayı değil müspet konuşmayı tercih ederler.

Camilerdeki vaazlarda en ufak kabahatlere bile cehennem ile ceza verilmesi insanları uzaklaştırır. Onun için Sevgili Efendimiz; **“Kolaylaştırınız, zorlaştırmayınız, müjdeleyiniz, nefret ettirmeyiniz”** buyurmuşlardır.

Bakara sûresi 185. âyetinde;

"Allah size kolaylık diler, zorluk dilemez."

buyrulmuştur.

Bizler de psikolojik olarak okullarda sevdiğimiz hoca'nın derslerini daha çok çalışırdık. Camilerde olumsuz kelimeler üzerinde durulmamalıdır. Bu da bir hususiyettir. Bu bakımdan cami hocalarının daha geniş bir görüş çerçevesinde din ve yaşam ile ilgili olan hususları da ifade etmesi icap eder. Ancak bazı hocaların belirli kurallara takılarak giyim-kuşam ve tabîi insan yaşamından kaynaklanan konularda kısıtlamalar getirmeleri ve insanları yönlendirmeye çalışmaları asıl maksattan uzaklaştırıldığını göstermektedir.

Cuma namazı her müslüman erkek için farz bir namazdır. Devlet büyüklerinin cuma namazında halkla kaynaşması, halkın düşünce ve fikirlerini daha iyi anlaması, idare bakımından çok daha iyi bir hususu meydana getirmiş olmaktadır. Demokrasiyi, cuma'nın mânâsını idrak ederek tatbik etmelidir. Demokrasi adı altında dışarıdan

SIRR-I CUMA

ithal edilen bazı fikirler müslüman toplumlarda olumlu bir netice vermemiştir. Artık meclislerde toplanıp meseleler konuşuluyor ama Allah'ın huzurunda toplanılması unutulmuş oluyor.

Hakikati bilmek için halkla kaynaşmak lazımdır. Camide verilen kararlar, Allah'ın huzurunda yapıldığı için geri dönülmesi zordur. Bu konu ifade edildiği zaman, camiye siyaset sokulmasın deniyor. Burada siyaset yapılmıyor, Allah'a inançlı bir yaşam ifade edilmeye çalışılıyor. Eğer Allah'ın huzurunda verilen karardan sonra geri dönülürse; “**Benim huzurunda konuştunuz, şimdi niye döndünüz**” diye sorulduğunda mahcup olunur.

Bu, bir yerde **Bezm-i Elest**'teki **misak** anlamı taşır. Kur'an'da belirtildiği şekliyle misak konusunu idrak etmek icap eder. Camii hususiyetinde bu da vardır. Camii aynı zamanda sosyal hizmetleri de yüklenmiş bir müessesedir.

Sevgili Peygamberimiz zamanında camiye “**mes-cid**” denildiği zamanda, mescidde birçok dini, sosyal, ekonomik ticari konular konuşulurdu.

Camii halkın hizmetinde olan bir müessesedir; halka hizmet için yapılmıştır. Ancak bugünkü durumda sadece namaz ibadeti yapılıyor. Namaz her yerde kılınabilir. İbadet bir yerde Allah'ı anıp zikretmektir. O'nu anmak

için bir kayıt yoktur. Bu bakımdan caminin diğer hususiyetlerinin tam olarak idrak edilemediği görülmektedir.

Bu bakımdan son zamanlarda halkla bütünleşen ve çeşitli halk topluluklarının Allah'ın arzuyu ilâhîsindeki birleşmesini temin edecek bir camii projesi üzerinde çalıştık.

Bu camii projesinde ifade edilen husus Allah'ın huzurunda insanların bir arada toplanmasıdır. Bugün çeşitli inançları ifade eden ibadethâneler yapılmaya kalkılıyor, sanki Allah'ın dininden başka bir din varmış gibi! Allah'ın dininden başka bir din yoktur. Bunu düşünmek bile bir mânâ ifade etmez. Çünkü Allah birdir, Allah'ın nizamı ve kanunları da birdir.

ZAMANIMIZA HİTAP EDEN BİR CAMİİ PROJESİ

B i s m i l l a h i r r a h m a n i r r a h i m

Camiler, müslümanların toplandıkları ve cemaatle namaz kıldıkları ibadet mekânı olmakla beraber, İslâm toplumu için çok mühim bir yaşam unsurudur.

İslâmiyet bütün zamanlara ve bütün insanlığa hitap eder. O zaman İslâm'ın camisinin de bu mesaja uygun olması icap eder.

Osmanlı Devleti zamanında en mükemmel şekle ulaştığı aşikâr olan camiler hem ibadet, hem eğitim, hem de İslâm kültürünün bir simgesi olarak günümüze kadar gelmiştir. Ancak dünya yaşamı bu uzun zaman içinde pek çok değişiklikler göstermiştir. İslâm'ın sadece dinî yönden değil, yaşam ve sosyal açıdan da takip edilmesi lazım gelir. Halen var olan camilerin gelişen toplumumuza hizmette yetersiz kaldığı ve günümüze tam olarak cevap veremediği görülmektedir.

Allah'ımızın her an yenilikler lütfettiği ve insanlığın daima daha ileriye terakki ettiği düşünüldüğünde camii anlayışımızın da terakki etmesi gerekmektedir. Bu anlayış çerçevesinde "**Halkımızın dinimize hizmeti, dinimizin de halkımıza hizmeti**" düşüncesi ile hareket ederek bu projeyi hazırladık.

SIRR-I CUMA

PROJE AMACI

Bir müslüman toplumu olarak halkımızın dinî ve sosyal ihtiyaçlarının camii kompleksi içinde toplanması amaçlanmaktadır. Maalesef, bugün camilerimiz sadece namaz kılmak için kullanılmaktadır. Halbuki namaz her yerde kılınabilir. Bu konuda caminin anlamını vuzuha kavuşturmak lazımdır.

Caminin sadece ibadet edilen bir mekân değil, aynı zamanda İslâm'ın sosyal tatbikatlarının da yerine getirildiği bir hizmet kompleksi olması lazım gelir. Nitekim Peygamber Efendimiz zamanında Mescid-i Nebevî hayatın bir parçası idi. İbadetler dışında toplantılar yapılır, kararlar alınır, yeni gelen heyetlerle tanışmalar yapılırdı. İbadetler de sadece namaz ile sınırlı değildi. Çoğunlukla Ramazan ayında itikâfa çekilmek yine mescidde olurdu. Bu anlatımlar Efendimiz zamanındaki mescidlerin çok yönlü kullanıldığını göstermektedir.

Bugüne kadar yapılan camilerin benzer tip mimarî anlayışla yapıldığı görülmektedir. Yapılacak olan camilerin dinimizin ruhaniyetini bozmadan bugünün mimarî anlayışına uygun olması icap eder. Ancak şu da bir hakikattir ki, geçmişten tamamen farklı olarak bugüne uyarlayalım düşüncesi ile müslümanlara ait bir ibadethane izlenimi vermeyen binaların yapılması günümüz insanlarına ters mesaj verir.

Günümüzde yeni camii arayışlarında genellikle Selçuklu ve Osmanlı mimarisi ile yapılmış camiler örnek alınmakta ve yapılan eserler onlara benzetilmeye çalışılmaktadır. Ancak söz konusu camiler kendi zamanlarının ihtiyaçlarına göre tasarlanmış ve hayata geçirilmiş yapılarıdır.

Bugünün insanı bugünün yaşamına uygun ilham alır. Çevremizdeki her şey, kullandığımız teknolojik aletler, bindiğimiz arabalar, oturduğumuz evler hepsi bu zamanın insanının ihtiyaçları gözetilerek yapılmış ise, neden yüzlerce yıl önceki insanların ihtiyaçlarına hitap eden bir anlayışı bugüne taşıyoruz?

Günümüzde sadece mimarî açıdan camii yapılması ve anıtsal bir eser olması konuları önem kazanmıştır. Halkımızın camilere olan rağbeti de sadece malum günlerle sınırlı kalmaktadır.

Bu tespitler ışığında **Habibullah Camii Kompleksi** projemizin amacı halkımıza hem ibadet hem de diğer dinî ve sosyal alanlarda hizmetler vermek, bu hizmetleri sunarken de halkımızı kompleksin bulunduğu mekâna davet ederek dinimiz ile modern yaşamı birleştirmek, bağdaştırmak ve barıştırmaktır.

İslâm toplumuna, ileri medeniyet yaşamının icaplarına göre, çok yönlü hizmet vermesi amaçlanan camii

SIRR-I CUMA

kompleksi projesinin hazırlanması ile, modernlik anlayışında ifrata varılmadan, dinimizin ruhaniyeti zedelenmeden, dinimize ve vatanımıza hizmet düşüncesi ile hareket edilmiştir.

Halka hizmet Hakk'a hizmet düsturu ile ibadet ve hizmet amaçlı projemiz halkımızın hizmetine sunulmuştur.

CAMİ PLANI

Bizce camiler hem dinî yönden hem de sosyal bakımdan hizmet eden dinin ve insan yaşamının birlikte yürütüldüğü bir mekân olmalıdır. Bu bakımdan Habibullah Camii Kompleksi projemizin hem dinimizin gereklerini yerine getirmede hem de halkımızın sosyal ihtiyaçlarını gidermede örnek olması düşünülmüştür.

Camiye kuşbakışı bakıldığında caminin hilâl şeklinde görülecek olması burasının bir İslâm mabedi olduğu çağrışımını yapacaktır.

Kompleksimiz prototip olarak hazırlanmıştır. Şartlara göre daha iyi hizmet anlayışı çerçevesinde değişiklikler ve ayarlamalar yapmak mümkündür.

Geçmişteki külliye sisteminin ibadet, eğitim, barınma ve temel ihtiyaçlara dönük fonksiyonlarını bugü-

nün ihtiyaçlarına uyarlanması önem taşımaktadır. Böylelikle camii kompleksi sadece belirli saatlerde değil, günün her saatinde kullanılabilecek fonksiyonel bir mekân olacaktır.

İbadet merkezi ile hizmet merkezleri bir kompleks yapıda buluşturularak ibadet ve hizmet kavramları İslâm dininin ayrılmaz unsurları olarak takdim edilmiştir.

Halkımıza sosyal hizmet verecek olan uniteler konusunda, camiinin yapıldığı yerleşim mahallinin özelliklerine ve o bölgedeki halkın ihtiyaçlarına göre alternatifler geliştirilebilir.

TEKNİK ÖZELLİKLER

- Camii 858 m²'lik,
Kompleks 5088 m²lik bir alanı kaplar.
- Zemin kat 858m²
- Birinci kat 746 m²
- Kadınlar bölümü 201m²
- Kubbe apı 20 metre
- Yerden kubbe yükseklięi 24 metre
- Minareler 30 metre yükseklięindedir.

Tek kubbeli bir yapıdır. Kubbe, kare ana gövde üzerinde taşıtılmaktadır. Yapıyı düşeyde oluşturulan 7 adet cam şerit ve yan yüzeylerde oluşturulan kemerli açıklıklar aydınlatmaktadır.

SIRR-I CUMA

Camiyi çevreleyen kemerli açıklıklar kütleli strüktürünü oluşturmakla birlikte yapıya kibar ve aydınlık bir çehre kazandırır.

Ön cephe kemerli açıklıkların giderek yükselmesi ana girişi vurgular. Arka cephede ise açıklıkların sadece zemin kat ile sınırlı kalması kible yönünde iç mekânda oluşturulmak istenen dingin atmosfer içindir.

Caminin bir metre çapında 30 metre yüksekliğinde 2 adet zarif minaresi vardır. Şerefelerin üzerinde kalan kısmın tamamen şeffaf bir yapıda olması geceleri tümüyle aydınlatılmasına olanak sağlar.

Zemin katta şadırvan, personel odaları, wc ve depo vardır. Bodrum kata asansör ve merdivenle inilir. Bu katta gasilhâne ve morg vardır.

Camii ana girişine, rampalı geniş merdiven ile çıkılmaktadır. Bu merdiven, insanları caminin içine yönlendirirken mekânın önemini de vurgular. Rampa ve basamakların aynı anda çözümlenmesi merdiven çıkamayanların alternatif yollarla değil diğer herkesle eşit şartlarda içeriye ulaşımını sağlar.

Camii girişinde merdivenlerden çıkıldığında 93m² son cemaat yeri vardır. Vestiyer ve ayakkabılık bölümü olarak da kullanılır.

Camii içine girildiğinde müezzin mahfili sağ taraftadır. Bir basamakla çıkılır. İki tarafından korkuluk ile çevrenmiştir. Camii içine girildiğinde sol tarafta bir mahfil daha vardır. Sağlık nedeniyle, namaz kılmada zorluk çeken müslümanların daha rahat ibadet etmeleri için tasarlanmıştır.

Mihrabın sağında minber, solunda ise vaiz kürsüsü vardır. Kadınlar bölümü için bu kattan sağlı sollu merdivenler ile asma kata çıkılır.

CAMİİ KOMPLEKSİ İÇERİSİNDE ŞU BÖLÜMLERİN OLMASI DÜŞÜNÜLMÜŞTÜR:

1. Nikâh Dairesi

Resmi evlilik akdinin aynı zamanda dinî bir merasimle camii kompleksi içinde yapılması uygun olacaktır.

Ayrıca, erkek ve kadın arasındaki nikah akdini Allah'ın ilâhî programının paralelinde her toplumda resmi nikahı dinî kişilerin kıydığı düşünülduğünde Allah'ın emri olan nikahın devletin vazifelendirdiği dinî kişiler tarafından kısılması yerinde olacaktır. Bu görevi camide görevli olan imam rahatlıkla yerine getirebilir. Dolayısıyla resmi ve dini nikâh bir arada olmuş olur.

SIRR-I CUMA

2. Sünnet Odası

Camii kompleksine dahil edilecek sünnet odasına İslâmî usûl ile sünnet yapacak ehliyetli sünnetçiler tayin edilmek suretiyle halkın bu büyük ihtiyacının giderileceği muhakkaktır. Çünkü sünnet halkın dinî ve sosyal bir ihtiyacıdır.

3. Kurban ve Adak Kesim Yeri

Kurban kesmek İslâm'ın dini bir vecibesidir. Bu dini vecibeyi yerine getirmek her tarafı binalarla dolu olan kentlerde sıkıntı oluşturmaktadır. Çevrecilik bakımından da kötü bir manzara doğurmaktadır. Kaldı ki, İslâmî kuralara göre kurban kesmek bir ibadet olmasından dolayı dinî merasime ihtiyaç göstermekte ve yetkili kişiler tarafından yapılması arzu edilmektedir.

Bu mekân aynı zamanda İslâm'ın adak ibadetinin yerine getirilmesi konusunda da faydalı olacaktır.

4. Bilgi Odası

Kütüphane ve internet erişiminin olacağı okuma ve çalışma odası. Burada Kur'an-ı Kerîm Arapça ve Osmanlıca öğretimi de yapılabilir.

5. Sohbet ve Toplantı Odası

Dinimizi manevî, sosyal ve kültürel açıdan tetkik edip araştırmak ve bu hususta bilgi alışverişi yapılacak bir mekân olarak camii kompleksi içerisinde olması düşünülmüştür. Cuma hutbesinde hocaefendinin dini ve manevi konuşmalarının da tezekkür edilmesi uygun olabilir.

6-7 İmam ve Müezzin Lojmanları

Camide görevli olan imam ve müezzinin ekonomik ve sosyal ihtiyaçları göz önünde tutularak ailecek ikâmet edecekleri lojmanlar.

8. Spor Odası

Kadın-erkek, genç-yaşlı bütün vatandaşların sağlık amaçlı spor yapabilecekleri bir mekândır.

9. Aşevi

Hayır yapmak isteyen müslümanların bu ibadetlerini gerçekleştirebilecekleri ve yoksul vatandaşların beslenme ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri bir mekândır.

10. Kreş

Camii kompleksinden yararlanmak için gelen va-

SIRR-I CUMA

tandaşların huzurla ibadetlerini ve işlerini yapmaları için pedagojik formasyona sahip yetkili öğretmenlerin gözetiminde çocuklarını emanet edebilecekleri kreşimiz geçici bir zaman aralığında hizmet verecektir.

11. Camii

Camii mimarisi olarak geleneksel ibadet mekânı ve dinî hususiyetleri muhafaza edilmiştir. Dinimizin ruhuna uygun nurlu ve aydınlık bir ortam sağlanması amacıyla camlı ve güneş ışığı alan bir kubbe tasarlanmıştır. Ruhbaniyeti çağrıştıran loş ve karanlık mekân anlayışından uzaklaşmıştır.

Projemiz İslâmî motifler ve detaylar kaybedilmeden geleneksel süsleme sanatlarımızın muhafaza edilmesini öngörür. İslâm'ın geleneksel ibadet makamlarının da aynen (minber, mihrap vs) muhafaza edilmesi önemlidir.

Camilerde aranan vasıf ruhaniyettir. Bir camide ruhaniyet olması lazımdır. Bugün modern camii mimarisi adı altında pek çok camii yapılmaktadır. Ancak ruhaniyetten yoksun bir mabed düşünülemez.

12. Camii Avlusu

Camii kompleksi avlusunun kullanımı özelliği: Camilerimizin çoğunlukla cuma ve bayram namazları ile

Ramazan ayında daha yoğun olduğu malumdur. Sair zamanlarda ise daha küçük mekânların bile ibadet amaçlı kullanıma yeterli olduğu görülmektedir. Bu amaçla camii iç mekânı daha küçük tutulurken geniş bir avlunun varlığı ibadetlerin yoğun olduğu zamanlardaki cemaat kapasitesini karşılamaya yönelik olmuştur. Böylece camii iç mekanından tasarruf edilerek, mekânın kullanımını diğer hizmet birimlerine aktarılmış olmaktadır.

Camii avlusuna mevsimsel şartlardan dolayı elektrikle çalışan bir tente veya gölgelik uygulanabilir.

Camii kompleksi avlusunda hizmet odalarının önünde 18 sütunla çevrili bir revak tasarlanmıştır.

Avlu hilâl biçiminde oluşturulmuştur. Üç adet girişi vardır, ana giriş üzeri saçak kaplıdır.

Cenaze namazı için caminin sağındaki ve solundaki avlular kullanılır. Cenaze için ve namaza gelenler için iki ayrı giriş vardır.

HABİBULLAH CAMİİ KOMPLEKSİ PROJE SORUMLULARI

Proje Genel Koordinatörü
HÜSEYİN VEDAT KARABOL

Proje Mimarı
ZERRİN ARSLANER

Proje Danışmanları
HIZIR ERCAN İlâhiyatçı
ŞAFAK TUNÇ Tarihçi

Yüklenici Firma
Zer Mimarlık Dekorasyon Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti

YASAL UYARI

Zer Mimarlık Dekorasyon Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.'nin Mali Olan İşbu eserimin, tarafımdan yazılı herhangi bir izin alınmadan ve/veya herhangi bir ücret ödenmeden, herhangi bir yer, şekil ve surette kullanılması, uygulanması, çoğaltılması, işlenmesi, veya başka bir surette yararlanılması halinde 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun öngördüğü bütün mali, hukuki cezai yaptırımların uygulanacağını, maddi ve manevi tazminat talep edileceğini ihtar ve ihbar ederim.

HÂTÎME

B i s m i l l a h i r r a h m a n i r r a h i m

Rahmeti ile Rabbimizin lütfunu niyaz ederiz.

Son zamanlarda bütün dünya insanlarında gerçek bir değişikliğin arzusu olduğu görülüyor. Allah'ımızın ilâhî programı icabı, Sevgili Peygamberimiz tarafından işaret buyrulmuş hususların, insanlar üzerinde meriyete girdiği tatbikat ile görülüyor.

Nitekim son zamanlarda bir demokrasi çılgınlığı içinde, Arap ülkeleri ve bütün dünya üzerinde hegemonya kurulmak istendiği görülmektedir. Bu teşebbüslerin esasta sosyal yaşam ile ilgili olmadığı din ve iman üzerinde baskı kurmak amacı taşıdığı görülmektedir.

Bugün dünyada din birliği üzerinde duruluyor. Halbuki, din Allah'a ait bir konudur. İnsanların bunu bilip tasdik ederek ona göre yürümesi icap eder.

Dinimizde şöyle bir husus var: İnsanların zamanın şeriatına ve zamanın mülkî âmirlerine tâbi olmaları, kendi aralarındaki ilişkilerde birlik ve beraberlik içinde olmaları için devlet tarafından çıkartılmış olan kanunlara riayet etmeleri icap eder.

Sevgili Efendimiz de gençliğinde Mekke'ye gelen misafirleri, zulme uğrayan mazlumları ve tüccarları korumak amacıyla **Hılfu'l-fudûl** (Erdemliler Cemiyeti) adı verilen bir cemiyetin içinde yer almıştır. Peygamberimiz bu cemiyetin ilk üyelerinden birisidir. Burada maksat insanların sosyal yaşamı ile ilgili hususlardır. Ama insanların dini duygularının sosyal ve siyasal düşünceler ile program altına alınması mümkün değildir.

Hiçbir insan diğerine benzemediğine göre ve her insanın meşrep ve duyguları başka olduğuna göre din ve Allah anlayışı açısından değerlendirmeler de farklı olacaktır. O zaman herkes aynı duyacak aynı düşünecek diye kabul edilirse bu, Allah'ın namütenahi yaratmasını tahdit etmek gibi olur ki, bu da mümkün değildir.

Onun için son günlerde yapılacak en iyi şey Allah'a iltica edip rahmetini dilemektir. Biz kendi hesabımıza Allah'ın nizamı içinde yürümeyi hedef edindik ve buna devam ediyoruz.

Allah'ımız, insan varlığını yaratmış ve insana Allah'ı ve âlemleri idrak etmesi için de çok ileri hususiyetler lütfetmiştir. Ancak bazı insanlar Allah'a yakın olmak için Allah'ın irsal eylemiş olduğu peygamberleri dik-kate alarak selamete çıkmak yerine menfaatlerini öne alarak nefislerine zulmetmişlerdir.

Bütün insanların Rabbimizin arzuyu ilâhîsi içinde yürümesini niyaz ederiz. Çünkü neticede hepimiz ona döneceğiz. Rabbimiz; **“Hanginizin daha güzel amel işleyeceğinizi imtihan etmek için,”** (Hûd 7) buyurduğuna göre, en hayırlı amel, yaşam boyunca Allah'ın kulları için hayır istemek ve hayır işlemek olsa gerekir.

Elhamdu Lillâhi Rabbil Âlemîn.

Hüve't Tevfikü'r Refîk
ELL HACC HÜSEYİN VEDAD

SIRR-I CUMA

